

Spirande hopp
Salka Sandén

”Vi måste vårda vår historia”

Doris Dahlin. Foto: Jan-Åke Eriksson

10 AUGUSTI

Kanske var det föräldrarnas politiska engagemang. Kanske en medfödd skärpa för skeenden omkring oss, händelseförlopp som hör samman. Möjligan har även händelserna i Ådalen -31 format Doris Dahlin till en författare som är besatt av övertygelsen att vi aldrig får glömma det som ligger bakom oss. Hennes senaste roman Till mamma på mors dag kom ut i maj i år på Ordfront förlag.

Doris Dahlin vill berätta om människan. Som hela tiden brottas med sin historia och sina relationer, med sig själv och med andra. I en värld där ursprunget visst har betydelse. Där könet i allra högsta grad spelar roll. Där man ibland skulle kunna tro att aldrig en FNL-rörelse satt sin fot. Att inga högljudda rop på solidaritet någonsin har hörts. Eftersom vi glömmet så fort. Det är här Doris Dahlin plockar fram sin skrivarlust.

Att inte lära av sin historia? En tanke som osökt tar form när man hör små skolflickor 2011 tala om en drömframtid som hemmafru. Att glida omkring på stan och dricka latte med sin flashiga barnvagn. Är det ett ideal att se fram mot?

Nej, Doris Dahlin sätter sig inte emot föräldradedighet. Men när idealet glider vidare in mot någon Hollywoodfrutillvaro, då bör man kanske tänka lite på vilka värderingar man vill vårda.

Hon återkommer till det som sker inom oss, lika viktigt som det som händer utanför. Vi måste bära vår egen historia. Den nya boken tar enligt Doris Dahlin upp frågor om allt som aldrig sägs och om allt som vi tänker på till leda. Hur vi ska förstå och stå ut med varandra. Och oss själva. Vad händer med oavslutade relationer, oförmåga att klippa navelsträngar? Varför är det så svårt att separera och sätta gränser?

– Det är spännande att utforska vad som händer när man nått gränsen. När man nästan inte orkar mer. Som kvinnorna i min roman.

Hon vill berätta om en värld där det fula kan vara vackert. Där det som finns under huden kan vara övertydligt. Där det onda komplicerar världsordningen genom att vara gott också. Jag jämför henne med Kristina Lugn. Då blir hon glad. Men annars vill hon hellre tala om Moa Martinsson som en förebild. Eller om de nu verksamma Aino Trosell och Anneli Jordahl. Som alla kan föra fram arbetet och klassfrågan på ett stilistiskt men ändå allmängiltigt och provocerande vis.

Doris Dahlin vet hur det är att provocera. Hon kommer ihåg hur det var att stå på torget i Härnösand och sälja Gnistan där folk kom fram och väste i hennes öra att ”såna som du borde dö”. Hon som idag bor i en ljus och stilsäkert planerad våning på Kungsholmen med vackra målningar på väggarna. Där inredningen vittnar om smak och elegans. Hon kombinerar två ”fina” yrken som utbildningskonsult och författare. En klassresenär. Men vilken arbetarförfattare av idag är egentligen inte en resande på det sociala tåget?

Hon har revolterat, inte bara genom att studera vidare. Hon har dessutom valt att studera humaniora. Förmåtet kan någon tycka. Kommer man från arbetarklassen och vill komma upp sig, är det vanligare att man gör som Reseda i boken, studerar ekonomi. Rejält. Påtagligt. Leder framför allt till yrken man kan uttala.

Men Doris Dahlin rustade tidigt i livet upp inför sin kamp mot barndomens fattigdom och orättvisa makthavare. Sin första bok Ockupationsleken, som kom ut 1971, skrev hon som 17-åring. Den handlar om ett elevuppror. En jakt efter demokratin som alla pratade om men som inte syntes i skolkorridorerna. Där ordet medinflytande handlade om att se eleverna som något annat än bara inlärningsmaskiner. En bok som ville diskutera lärarnas auktoritet.

Vad betyder det för dig att definiera sig som en arbetarförfattare?

– Jag vill prata om mina unika erfarenheter. Jag vill inte idealisera arbetarklassen. Men många fler behöver skriva om sina arbeten. Vi behöver veta mer om varandra. Det som skiljer arbetarförfattare från andra är att de ofta behöver mer stöd i sitt skrivande. Med en närmiljö som kan fnysa ”att skriva väl inte är ett riktigt jobb.” Men jag vill lika lite som någon annan stänga in mig i någon litterär fälla. Jag är självfallet formad av att ha levt ett utsatt liv under min uppväxt. Av att vara ett maskrosbarn.

– Men också av att ha den mycket positiva erfarenheten av att hederligt arbete är något fint och av att växa upp med alla dessa fantastiska arbetande människor som var en del av min mammas släkt.

Tillbaka till Ådalen 31 och händelserna som urartade helt när fem personer sköts ihjäl av militär. Den 20-åriga Eira Söderberg som stod i åskådarmassan när hon träffades av ett dödande skott var nära väninna med Doris mamma. Självfallet färgade detta det politiska intresset som redan innan var stort, i familjen. När filmen Ådalen 31 kom upp på bioograferna 1969, med Bo Widerberg som regissör, var det ingenting som Doris mamma såg som närliggande verkligheten. Skotten hade redan fått ett romantikens skimmer över sig. Samtidigt befäste de minnet av händelser som vi måste minnas men ständigt glömmet.

– Vi behöver komma ihåg hur det faktiskt var. Att det inte var några bråkmakare som var ute för att slåss. Det var disciplinerade men smått desperata arbetare från olika politiska partier som enades i en demonstration mot lönesänkningar.

Hon menar att vi även idag behöver kunna enas för att klara av att ta emot krafter som slår mot oss. Det finns saker som händer omkring oss idag, där skulle man kunna dra klara paralleller till Ådalen. Men man gör det inte. Vi ser det inte helt enkelt. Och Ådalen är dolt i det förgångna.

– Det är som om vi inte begriper att allting hör ihop. Det vi i dagens Sverige gör mot våra barn till exempel. Vi skär ned på skolorna och tillåter barnfattigdom som breder ut sig i förorterna. Det kommer vi alla få betala dyrt för en dag.

Det är Doris Dahlins återkommande reflektion. Historielösheten som brer ut sig.

Vi ser inte längre samband. En litteraturkritiker skrev en gång att Doris Dahlin lyckats med konsten att förstå klass genom att också förstå kön. Allting måste ses i sitt sammanhang. Schabloner kan vara förrådiska fallgropar.

– Allt går så snabbt och lika snabbt går vi i våra redan gjorda fallor. Vi uppfinner hjulet igen och igen. Det är ju inte bara det att vi glömmet. Vi romantiserar, glorifierar och dramatiserar också.

Hon vill också i sitt skrivande berätta om Det goda livet, det hon ser omkring sig och lever i nu, som inte alltid är så gott. Att en hög medelklass och den maktfullkomlighet som stivas pengar inte behöver innebära lycka. Och för en städerskedotter som Doris Dahlin med det fina humaniorajobbet blir det kanske extra tydligt att ingenting är självklart. Livet handlar till slut ändå bara om att visa ”jag måste kunna klara mej själv” och ”en dag kan mina pengar vara slut. Det kan vara tomt i skåpen.”

Men allt var inte bra med den aktiva vänsterrörelse Doris Dahlin växte upp med heller. Hon nämner som exempel jämställdhetsfrågorna som debatterades flitigt. Men levde man efter dem? Knappast. Det finns många ”radikala fraser” som Doris helst vill slippa komma ihåg idag. Och de tongivande ropen kom även då oftast från mörka målbrottsröster. Precis som nästan överallt annars. Det diskuterades fint om män och kvinnors lika värde. Men i praktiken var det andra lagar som gällde. Hon har sett det på andra håll, i sitt arbete som utbildningskonsult. Kvinnor, som är väl tränade i att lägga locket på, smyga med konflikter, kompromissa sig till samförstånd, ansågs kanske inte passande för den översta barrikaden.

När jag intervjuade Doris Dahlin för fem år sedan talade hon om att vi måste lära oss att förstå varandra bättre. Att konflikthantering på arbetsplatsen, kanske handlar om vår familjesituation. Men vi springer så fort idag att vi inte hinner se våra mönster eller förstå dem. Eller se vilka värden vi vill bevara. Det återkommer hon till nu, med en större hetta.

– Inte undra på att alla politiska partier ser likadana ut idag. De har glömt bort att tala om sina värden.

Men för varje rörelse som sker, i stort och i smått, formnas med tiden en motrörelse.

Den motrörelsen hoppas hon på. Där solidaritet och omtanke om vår nästa blir viktigt igen. För som hon säger själv:

– Att också det särigaste, det mest svåra kan få ett slut och att allt då kan börja om på nytt, handlar också boken om. Det skriver jag ständigt. Om det handlar mitt vardagliga arbete och mitt liv.

Beata Hansson (text) och Jan-Åke Eriksson (foto)

kulturen@arbetarenzenit.se

FLER ARTIKLAR FRÅN KATEGORIN BOK

[Brasilien – syds nya stormakt](#)

[Imperiets soldater](#)

[Inte så konstigt – egentligen](#)

[Knausgårds trea en studie i brott](#)

[Sött och salt från Söder](#)

För att söka, skriv här och tryck enter.

SENASTE ARTIKLAR

Zenit har upphört – fortsatt läsa Arbetaren!

SUS: 2011-12-21 | Toivo Jokkala

Karin Inde jobbar för jämställdheten

Migrantarbetarna – de nya statarna

Långtar efter att få gestalta andras livsöden

TIDNINGEN

Om Arbetaren Zenit

Redaktionen

ARKIV

februari 2012 (1)

december 2011 (57)

november 2011 (68)

oktober 2011 (63)

september 2011 (66)

augusti 2011 (72)

juli 2011 (57)

juni 2011 (76)

maj 2011 (55)

april 2011 (50)

mars 2011 (68)

februari 2011 (51)

januari 2011 (30)

december 2010 (58)

november 2010 (27)

oktober 2010 (4)

september 2010 (2)

KATEGORIER

Analys (16)

Bok (53)

Christian Values (23)

Debatt (65)

Film (32)

Initierat (1)

Inledare (53)

Inrikes (135)

Intervjun (26)

Kolumn (1)

Kortrader (17)

Krönika (46)

Kultur (83)

Musik (10)

Novell (1)

Radar (39)

Reportage (25)

Scen (3)

Serien (19)

Utrikes (141)

Veckovers (39)

Verktygslådan (52)